

YOKSA İLAÇÇILAR KENDİLERİ ETTİ, KENDİLERİ Mİ BULDU?

İLAÇ SEKTÖRÜNDE BİR SÜREDİR DEVAM EDEN BÜYÜK BİR TARTIŞMA VAR. ŞİRKETLER, SAĞLIK BAKANLIĞI'NIN İNDİRİMLİ İLAÇ FİYATLARI UYGULAMASINA İSYAN EDİYOR. DEVLET İSE ŞİRKETLERİN PROMOSYON YOLUYLA DOKTORLARA GEREKSİZ REÇETE YAZDIRARAK SAĞLIK HARCAMALARINI PATLATMASINA ÖFKELİ.

Haber: Esra Kızıltan
esrakiziltan@turkishtimedergi.com

İlaç fiyatları son beş yılda yüzde 40-45 oranında azaltıldı. 2009'daki uygulama ile döviz kuru 1.95'e sabitlendi.

İlaç sektöründe uzun zamandır fiyat tartışması sürüyor. İlaç şirketleri devletin uygulamaya koyduğu fiyat politikaları yüzünden kârların sürdürülebilir olmaktan çıktığını hatta zarar ettiklerini belirtiyorlar. Kamu tarafı ise şikayete konu olan fiyat politikalarında geri adım atmaya yanaşmıyor. Esasında uzlaşmazlığın geri planında üç neden yer alıyor. İlki, Sağlık Bakanlığı'nın Mart 2004'te referans fiyat sistemine geçmiş olması. O tarihten itibaren ilaç fiyatlarının en düşük olduğu beş ülke; Yunanistan, Portekiz, İtalya, Fransa ve İspanya arasından en düşüğü baz alınarak ve bu rakama enflasyon üzerinden bir kâr konularak ilaç fiyatları belirlenmeye başladı. Bu fiyat üzerinden de yüzde 40-45 indirim uygulandı. Oysa bundan önce ilaç şirketleri maliyetlerini sıralıyor, bu rakamları devlete sunuyor ve bunlar baz alınarak kâr oranı belirleniyordu.

İkinci neden, fiyatlar belirlenirken sabit kurun esas alınması. Bakanlık kurda en son güncellemeyi Nisan 2009'da yaptı ve sabitlemede o tarihteki euro kuru olan 1.95 TL baz alındı. Oysa euro bugün 3 TL'ye yaklaştı. İthal ettiği hammaddeyi

döviz üzerinden alıp iç pazarda TL üzerinden satış yapan şirketler için bu, aradaki makasın genişlemesine neden oldu.

Üçüncü neden de 2010 yılında geçilen "Global Bütçe" uygulaması... Sağlıkta reform hareketi ile vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimi arttı, doktor muayeneleri sıklaştı ve kutulu ilaç tüketiminde ciddi bir artış yaşandı. Kamu, burada oluşan harcamaları kapatmak için global bütçe uygulamasına gitti ve ek indirimler getirdi. Türkiye'nin cari açık sorununda büyük pay sahibi olan ilaçta bu indirimlerle kamu giderleri azaltılmaya çalışıldı. Ancak ilaç şirketleri sürekli olarak mağdur olduklarını gündeme getiriyor ve Sağlık Bakanlığı'ndan bu konuda çözüm adımları atmasını talep ediyorlar. Peki yaşanan bu anlaşmazlıkta haklı taraf kim?

Kamu "ekonomik denge" diyor

Tartışmanın muhatabı olan Sağlık Bakanlığı yetkilileri, ilaç fiyatlarını düşürme konusunda sistematik bir yaklaşımın bulunmadığını, geline nokta da bunun gerekli olduğunu belirtiyorlar. 2003 yılında başlatılan Sağlıkta Dönüşüm Programı ve 2006 yılında yapılan Sosyal Güvenlik Re-

formu ile beraber ilaç piyasasını etkileyecek ve ilaca erişimi kolaylaştıracak birçok gelişme oldu. Bu gelişmeler öncelikle 2004 yılında referans fiyat uygulamasına geçilmesi ve 2005 yılında pilot illerde 2010 yılında ise tüm illerde Aile Hekimliği Sistemi'ne geçilmesi oldu. Karar ve tebliğ hükümleri doğrultusunda yapılan işlemlerde ilaç fiyatlarında belirli zamanlarda artış belirli zamanlarda indirimler yapılıyor.

Sektörde kayıp yüzde 40

İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası Genel Sekreteri Turgut Tokgöz süreçten oldukça şikayetçi. Özellikle regülasyonlardaki değişiklikler, resmi otoritenin ilaç harcamalarını azaltmak amacıyla bütçe kısıtlama uygulamasına geçmesi, ilaç fiyatlarının son beş yıl içerisinde yaklaşık yüzde 40-45 oranında azaltılması, sektördeki 300'den fazla şirket için zor bir ortam yaratıyor. Tokgöz tabloyu şu şekilde özetliyor: "Baştan yüzde 40 kaybımız var. İlaç fiyatları euro kuruna endeksli. Nisan 2009'dan bu yana güncellenmedi. Kur 1.95'ten alınıyor ama şu anda 2.86'larda. Uygulama zarar ettiriyor. Referans fiyatın yüzde 60'ı da SGK'ya iskonto olarak gidiyor. Endüstrinin sadece sabit kur uygulaması nedeniyle kamuya aktardığı tutar 2014 itibarıyla 16 milyar TL'yi aştı".

Talep: Kurun güncellenmesi

Orijinal ilaç üreticilerinin de en büyük sıkıntısı kurun güncellenmemesinden kaynaklanıyor. Temmuz 2012'de yaptığımız "İlaçta satın almalar" haberinde konuştuğumuzda ilaç şirketleri aynı sıkıntılardan bahsetmişlerdi. Novartis Ülke Başkanı Güldem Berkman, "Global bütçe uygulaması hepimizin son derece heyecanla beklediği bir uygulamaydı, ne var ki öngörülemez fiyat kesintileri ile geline noktada sektör ciddi bir darboğazın içinde. Diğer yandan, bizim gibi Ar-Ge yatırımları yapan şirketler için mevcut kurun güncellenmesi şart" diyor.

GlaxoSmithKline MEA Başkanı Yiğit Gürçay da aynı sorunu vurguluyor: "2010'dan bu yana uygulanan Global Bütçe ve buna bağlı olarak ilaç fiyatlarındaki indirim sıkıntı yaratıyor. Sadece ilaç fiyatlarını indirerek bütçe yönetimi yapıldığında sektör ciddi bir risk altına giriyor."

Devlet haksızlık mı ediyor?

Sektörün yakından tanıdığı doktor ve sağlık yönetimi danışmanı Ozan Batıgün'e göre bu sorunun yanıtı "Kesinlikle hayır". Batıgün, "Süregelen polemğin arka planında bakılması gereken önemli noktalar var" diyor. Batıgün'e göre kamunun tasarruf önlemlerine yönelmesi doğal ve gerekli. Çünkü Türkiye'de cari açığı büyüten üç etkenden biri ilaç harcamaları. Fakat burada başka bir sorun doğuyor; yerli ilaç şirketleri markalı ürün çalışıyor, etken maddeyi yurtdışından ithal ediyorlar. Ancak yeni bir molekül ve yeni bir ürün kriterleriyle bu ilacı pazarlıyor ve buna bir promosyon maliyeti ekliyorlar. Promosyon, bu maliyet kalemleri içerisinde ciddi bir rakama tekabül ediyor. Devlet reformlar paralelinde yerli şirketlerin ekstra bir bütçe çıkartmasının önüne geçmek hedefinde... Referans fiyat uygulaması da bunu bir anlamda kontrol altına almak amacıyla yapıldı.

Yabancılar günü kurtarıyor

2001'de dövizin fırlamasıyla ilaç fiyatlarında ciddi bir artış yaşandı. En çok da orijinal şirketlerin portföyünde yer alan antibiyotikler, solunum sistemi ve onkoloji ilaçları harcamaları artırdı. Kamu "En düşük ilaç fiyatını Türkiye'ye getireceğim" hedefiyle yola çıktı fakat bu süreçte 2000'den 2007'ye kadar çok sayıda yeni molekül bulundu ve çok pahalı moleküller geliştirildi. Bunların maliyeti aylık 2 bin TL'den ile 70 bin euro'ya kadar değişiyordu. Yabancı ilaç şirketleri de satışları doktordan reçete çıkararak artırma yoluna gittiler. Daha çok satıp daha çok kâr ettikçe çalışanlar ve daha çok kazandıkça doktorlar mutluydular ama kamu maliyetine verilen hasar büyümeye başladı.

İLAÇ ŞİRKETLERİNİN 4 HATASI

Sektörde uzun yıllar görev yapan doktor ve sağlık yönetimi danışmanı Ozan Batıgün'e göre, Sağlık Bakanlığı'nın uyguladığı fiyat politikasından dolayı mağduriyet yaşadıklarını belirten yerli ve yabancı şirketlerin, gelinen süreçte önemli hataları var...

Doktor ve Sağlık Yönetim Danışmanı Ozan Batıgün

1 Maliyete promosyon da eklendi

Yerli ilaç şirketleri orijinallerden aldıkları ilacı yeni bir molekül ve yeni bir ürün kriterleriyle pazarladılar ve kamuya sundukları maliyetlere ciddi bir promosyon yükü eklediler.

2 Aşırı ilaç tüketimi körüklendi

Yabancı ilaç şirketleri satışları doktordan reçete çıkararak artırma yoluna gittiler. Daha çok kâr ettikçe tüm taraflar mutlu oldu ancak kamu maliyetine verilen hasar büyüktü.

3 Kaynaklar Ar-Ge yerine pazarlamaya gitti

İlaç şirketleri indirimler karşısında kendi markalarının satışlarını artırma motivasyonu ile satış ekiplerine, doktor ve eczacılara yönelik promosyon harcamalarına büyük kaynak harcadı.

4 Model ülkeler referans alınmadı

Şirketlerin ilaç tüketiminde ABD, İsrail ya da Almanya'daki sistemin örnek alınması konusunda kamu nezdinde bir lobi faaliyeti yürütebilirlerdi. Bununla birlikte sistemin rasyonel bir zemine oturmasına destek vermek tutumunu benimsemediler.

Çünkü Türkiye'de sağlık harcamaları 20 milyar dolara ulaştı ve bu ilaçların yüzde 45'i kutusu açılmadan çöpe atılıyordu. Kamu da bunun üzerine alarma geçti ve hastaneleri tek çatı altında topladı. Bağkur, Emekli Sandığı, SSK'yı genel sağlık sigortası olarak birleştirdi. Bu doğru sayılabilecek bir yaklaşımdı. Böylece idaresi altındaki çalışanları ve kurumları harcamalar konusunda kontrol altına aldı.

Kâr yüzde 60'tan 15'e düştü

Ardından kamu, ilaç fiyatlarında yüzde 34 oranında indirim yaptı. Bunun üzerine yabancı şirketler, kamu ile müzakere yapmak yerine doktorlar üzerinden daha çok reçete yazılmasına odaklandılar. 2010 yılında devlet iskontolara ek olarak

yüzde 14 indirim getirdi. Bunun üzerine dernekler bir araya geldi ve uzun süren pazarlıkların sonunda kamunun attığı geri adım sadece yüzde 1 oldu. Yerli üreticiler de bu süreçte büyük bir hata yaptı. Kamunun bir anda yüzde 40'lara varan bir indirimle gideceği akıllarına gelmemişti. Yüksek indirim oranları karşısında uzun yıllar ısrar ettikleri fiyatların kat be kat altına razı olmak durumunda kaldılar. Eğer yerli sanayi orijinal ilaçları markalı bir ilaç gibi çalışıp doktorlara götürmek yerine bu sisteme geçseydi doktor ve eczacıya harcayacağı promosyon faaliyetini başka alanlara yatırmış olacaktı. Bu uygulamalarla ilaç şirketlerinin özellikle yerlilerin kârlılıkları tabii ki azaldı. Kârlılıklar yüzde 55-60'lardan yüzde 15'lere düştü. ■